

תמצית הדרך היומית

פרשת תולדות

ראש השנה כב-כח

לא הספיקו מקודש עד שחשיכה, אף שראוהו ב"ד וכל ישראל ונתפרסם, אינו מקודש, וכן אם נחקרו העדים מבע"י, וקמ"ל דלא אמרינן דחקירת העדים היא תחילת דין ומקודש כסוף דין משום שנאמר כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב, וחק זהו גמר דין ועליו להיות ביום דומיא דמשפט. **ב. אם רק ב"ד ראוהו בלילה** למחרת יעמדו עיניו להעיד בפני השאר ואם ראוהו מבע"י א"צ עדות ולא תהא שמישה גדולה מראהו. **ג. אם ראוהו ג' דינים** יעמדו שנים ויושיבו שני דינים אצל הדייד שראה, ויעידו בפניהם, ולמרות שבדיני ממונות חיד מומחה נאמן ע"י עצמו, בדיני הודו לא סגי (שהרי אין מומחה יותר ממשה רבני ובכ"ז בניני שיהא עם משה). **והבא עד נעשה דין לב"ע**, דדוקא בדני נפשות ר"ע פליג משום דלא מצו לראות זכותא וכתוב ושפטו העדה והצילו העדה.

סדר דף כז

לחכמים על השופרות כשרים חוץ משל פרה שנקרא קרן, ור' יוסי מכשיר בפרה שכל השופרות נקראו קרן שנאמר במשך היובל, **ומפרשינן במאי קמפילי**: א. דפרה נקראית רק קרן ולא שופר, ולר' יוסי נקרא שופר מיתורא דכתיב ויתבט לה' משור פר, **ולאידך אתי** ששור בן יומו של אדה"ה היה גדול כפר. **ב. לעולא קמפיליהו** דרבנן שאין קטיגור נעשה סניגור (שופר של פרה- עלה הוא, ותשב כפניו מין דהוי ליתרון). ולכן אין כה"ג נכנס בגדי זהב לפני ולפנים, אך **דם דפר** אישתני, **וגבי ארון כפורת וכרובים** חוטא בל יקריב קאמרין, **ולגבי אר המזבח** חוטא בל יתנאה. **ג. לאביי** שופר של פרה חייב כשרים ששולשה שופרות כיון שעשו יגלי, ולר' יוסי מיהברי אדה"ה. * **משמעות הלשונות**: א. איל בערביא נקרא יובלא. ב. ג. בכריא קרו לנהדי גלמודה שגמולה דא מבעלה. ג. באפרתי קרו למע קשיטה, ונפק"מ למאה קשיטה. ד. נכריא של ישראל, והצאפי אינו במקום הנחת הפה. ה. שתי חצוצרות היו ברה"ה מן השולשים ומקצרות נוף. ו. תרגול הוא שכו, וכתוב מי נתן לשכוי בינה. ז. קבען פלגיא הוא גולן, דכתיב היקבע אדם אלוקים. ח. הלימודים **מאמא דבי רבי**, סיווגין על שנוכחו פסיקי פסיקי, ונפק"מ לקריית המגילה סיווגין. ט. חלגולות הם פרפחיא. י. מהפך בשערו זהו מסלסל, ונפק"מ סלסלה ותרוממן. יא. וטאטתיה במטאטה אשמד. יב. השלך על ה' היבך לבדו מטייעא דהוה משאו.

סדר דף כח

דיני השופר של ר"ה יובל ותענית: א. לת"ק ברה"ה יובל בעי' קרן של יעל פשוט דכמה דפשיט איניש טפי מעלי' (ויובל אתי בגו"ש מרה"ה) ובתעניות כפוף. ולר' יהודה ברה"ה של זכר כפוף (דכמה דכייף איניש דעתיה מעלי' ויובל של יעל פשוט [דאיתי לקראו דהוי], ולר' לוי ברה"ה יובל כפוף ובתעניות פשוט. **ב. ברה"ה** פין מצופה זה משום כבוד יו"ט, **ויובל כסף דכל כינופיא** דכסף דזמאי דחצוצרות, או דהתורה חסה על ממונו של ישראל, **והצאפי אינו במקום הנחת הפה**. ה. שתי חצוצרות היו ברה"ה מן השולשים ומקצרות כדי לידע שמצות היום בשופר, **ובתעניות** באמצע ומאריכות, והוה דווקא **בביה"ק** שניא בחצוצרות וקול שופר הרעיו על המלך, **ולא אמרינן** דתרי קלי א משתמעיה להו"מ משום שיוצא בשופר שנטאריך [דחיי' דש"פ לשפני תחילת תקיעה בלא שופר יוצא, ואילו משמע קול הברה לא משמע דכ"ן]. ולמ"ס דהיבא דחכמי משתמעיה משום דרביב דעתיה [ילין הלל ונגילה אפי' עשה קרוין וחד]. ד. **שוה היובל לר"ה לתקיעה ולברכות**, והיינו לשאר נוסח הברכות, **אך לא אמרינן** ביובל זה היום תחילת מעשיך [כמו דאמרין ברה"ה שאו בנרא העולם ודאי]. * **דיני השופר**: א. שופר שנסדק ודבקו פסול (דהוי כב שפוחת). ב. דיבק שברי שופרות פסול. ג. ארוך קיצרו כשר. ד. גרדו בין מבפנים ובין מבחוץ אפי' העמידו על גלדו כשר. ה. צפרו זה במקום הנחת פה פסול ואם לאו כשר. ו. ציפהו זה מבפנים פסול. ז. ציפהו זה מבחוץ, אם נשתנה קולו כמכות שהיה כשר ואם לאו פסול. ח. נתן שופר בתוך שופר אם שמע את הפנימי יצא אם שמע גם את החיצון לא יצא [דמחצית השופר הפנימי מפקסת א תתקיעה]. ט. הפכו ותקע בו פסול, ולא רק בהפכו כחלוק, אלא אפי' אחרות את הקצר וקצר את הרחב שניא והעברת ובעי' דרך העברתו [בדרך שהקין מחוברת לאיל בראשו מחיים]. י. הוסיף על השופר אפי' במינו פסול. יא. ניבק וסתמו לת"ק בין במינו ובין שלא במינו פסול, ור"מ מכשיר במינו לת"ק דווקא במיעוטו [שהעניין רובן]. ול"ל אפי' שריבו, ופוסל שלא במינו לת"ק אפי' במיעוטו, ול"ל ב דווקא ברובו. יב. נסדק לארכו פסול, ולא חבו א נשתריבו בו שיעור תקיעה [כיון שפשיטא ויראה לאכאן וכלאן]. יג. כשר או לא פסול. יד. קולו עבה או צרוד חסר, שכל חלולות כשרים בשופר. יז. קדח בתוך זכרותו והשאירו שם כשר דמין במינו אינו חוצץ. טו. התוקע לתוך הבור אם שמע קול שופר יצא, ובקול הברה לא יצא, וה"מ לעומדים על שפת הבור, אבל העומדים כבוד יצאו [לדעולעלע שומעיה קול שופר]. טז. שמע מקצת תקיעה בתוך הבור ומקצת על שפת הבור יצא, משא"כ אם שמע מקצת תקיעה קודם עלוה"ש ומקצת לאחריה, והטעם להו"מ דבעינן קולה תקיעה בחיובא, אבל שמע סוף תקיעה בלא תחילה יצא, ולמ"ס בהא נמי לא יצא [מדלא יוצא א שמע קול הברה למרות שמקודם היתה תקיעה בחיוב]. **אלא איירי** בתוקע לנפשיה ועלה מהבור דלכן יצא [קמ"ל דלא חיישנן שמוא דרזיא ראשו ודעיין השופר שביא].

סדר דף כט

קיום מצוות באיסורי הנאה: א. לר' יהודה בשופר של עולה אין לתקוע אבל אם תקע בשוגג [ותלשו מהי"ם] יצא, כיון שסמל בה ויצאה לחולין, משא"כ בשופר של שלמים דלא יוצא כיון שלא מעל, ולרבא להו"מ אף בעולה לא יצא כיון שהתקיעה היתה באיסור, ורק אח"כ יצאה לחולין, ולמ"ס אין בשלמים יצא ומצוות לא להיות ניתנת. **ב. בשופר של י"ג**, דקא יביעור יצא, אבל של עיר נדחית לא יצא בדתוה, מכתת שיעוריה. ג. המודד הנאה מהבדיו מותר לתקוע לו תקיעה של מצוה, וכן במודד הנאה משופר, ומותר ליתנת ממי הנאתו בחורף, אבל לא בקיץ [דנהיה בהאון]. וה"ה במבילת מצוה למי שמודד הנאה ממעוין. * **לרבא מצוות אי צריכות** כוונה לכן התוקע לשיר יצא ויליף לה ממי שכתפואה גויים לתאכל מצוה דיצא [כיון שפשיטא ויראה לאכאן וכלאן]. יג. כשר או לא פסול. יד. קולו עבה או צרוד חסר, שכל חלולות כשרים בשופר. יז. קדח בתוך זכרותו והשאירו שם כשר דמין במינו אינו חוצץ. טו. התוקע לתוך הבור אם שמע קול שופר יצא, ובקול הברה לא יצא, וה"מ לעומדים על שפת הבור, אבל העומדים כבוד יצאו [לדעולעלע שומעיה קול שופר]. טז. שמע מקצת תקיעה בתוך הבור ומקצת על שפת הבור יצא, משא"כ אם שמע מקצת תקיעה קודם עלוה"ש ומקצת לאחריה, והטעם להו"מ דבעינן קולה תקיעה בחיובא, אבל שמע סוף תקיעה בלא תחילה יצא, ולמ"ס בהא נמי לא יצא [מדלא יוצא א שמע קול הברה למרות שמקודם היתה תקיעה בחיוב]. **אלא איירי** בתוקע לנפשיה ועלה מהבור דלכן יצא [קמ"ל דלא חיישנן שמוא דרזיא ראשו ודעיין השופר שביא].

סדר דף ס

המעשים עם ר"ג: א. שנים אמרו שראו את הישנה בהשחית במזרח ואת החדשה בערבית במערב, וא"ר יוחנן בן נורי דעדי שקר הן, **ובינהו קיבלין ר"ג** דאמר מקובלני שפעמים בא בארובה ופעמים בקצרה [וממדת בהילוכה, א"נ שפעמים תיראה פחות מכ"ד שעות] שניא עשה ירח למועדים שמש ידע מבואו ולא ידע, וכן ר' חייא ראה את הירח בבקרו של יום כ"ט ונער בה ונתכסאה לו לא יכלו לקדשה, **ורבי אמר** לר"ה שיקדשה בעין טב ולא ירעו בני עירו על שראוה ככ"ט. ב. שנים אמרו שראשונה בליל ל' למחרת לא נראה, ור"ג קיבלן, אך ר"ד בן הרקנים אמר דעדי שקר הם, וכן סבר ר' יהושע. ג. ר"ג שלח לר' יהושע גורני עלך שבתא אצלי במקלק ובמעותיך ביו"כ שחל להיות בחשבונך, ור"ע מצא לר' יהודה מצר [ותהא אומר שראוי שיהיה למהם ב"ד חודש ולא יעורו עליו וכו']. **וא"ל ר"ג** עשה יצטרע שהרי ליהודא דכתיב אתה ג' פעמים אפי' שוגגין, ומוטעין, ואל"ל עליוקא נחתני, ור' דוסא בן הקניא א"ל שלא תפרשו שמומת שם וקנים משום שפיתת בדורו שמואל בדורו, והוא דך אלף שופט שבמימד, והקנין ר"ל ר"ג, ונשקו ר"ג על ראשו ואל"ל שלום עלך וכו' בהכמה ותלמידי שקיבלת את גורתי, והקנין ישא ק"ו בעצמן לשמוע לדולים. ב. פעם נתקשרו שמים בעבים ונראית דמות לבנה כזו"ט, וסברו חזק דהוי ר"ה, ורצו ב"ד לקדשו, ואל"ל כך מקובלני מכתב בני אבא דאין חידושה של לבנה פחות מכ"ט יום וי"ב שעות ותשע"ג חלקים, ועשה ר"ג הספד גדול באותו היום לאמן של בן זוא כדו שידעו העם שלא נתקדש ר"ח [דאין מספדין ביו"ט]. * קידוש החדש בראוהו ביו"ט. א. אם

סדר דף כב

ר"ש מכשיר קרובים לעדות החדש שניא החדש הזה לכם שהתא כשרה בכס [אפי' שהיו אחים ולרב חנן בר רבא הלכתא כר"ש, ויש הסובר דלרספתו אין הלכה כר"ש ורק א"נ נקטין דלר"ש אין מצטרפין הלכה כמותן]. **הכמנים פוסלים** דסברי עדות זו מסורה לכס [לחשובי הדור, ואף שאין מצטרפין ילכו ויפסל אחד יצטרף השני עם אחר]. * **הכמנים קיבלו** את טוביה הרופא ובנו ופסלו את עבדו, אך ב"ד קיבלו את טוביה ועבדו ופסלו את בנו. * **המשנה בקוביא**, מלוי ברביבא, **מפריחי יונים**, סוהרי שביעית, ועבדים פסולים לעדות החדש אבל כשרים לעדות אשה שמת בעלה. * **על מהלך יום ולילה מחללין את השבת** דכתיב במועדים, ומוליכין אותו על החמור ואפי' במיטה, ואם יש אורבים לוקחים בידם מקלות. * **בראשונה קבלו** עדות החדש **מכל אדם**, ומשקלקלו הבייתוסים ושכרו עדי שקר וכמעשה ששכרו שני עדים אחד משלנו ואחד משלהם והעד שלנו הסגיר את הכותים, **ותקינו שלא יקבלו אלא מן המזכירין**, ולכן הבא להעיד הולך עם שני עדים שיעידו שהוא כשר [וכן אצל ר' גוראי היה עד נוסף ולא הוכירוהו מפני כבודו, וא"נ שהלך לאושא להצטרף עם העד שכבר היה שם, ולא חיישין שמוא לא יהא בביתן]. **ועולא העיד יחיד** בכי"ד שקדשו את החדש דבכל מילתא דעבידא לאנגלוי לא משקרי איניש.

סדר דף כג

ההודעה לגולה על קידוש החדש נעשתה ע"י שלוחין ובראשונה ע"י משואות, והדינים כזה: א. השיאו רק על חודש חסר בליל יעבור ולא השיאו על מלא גזירה משום ר"ה חסר שחל להיות בע"ש שאו ישיאו במוצ"ש ולא ידעו אי החדש היה מלא או שהיה חסר ולא השיאו משום שלא אפשר, וא"א להשיאו בכל ליל ר"ה מלבד שחל חודש חסר בע"ש [שאו ידע שלא עיברוהו]. שמוא יטען שהיה מלא ולא השיאו משום שנאנסו בכשרות, ולא משיאין על חודש מלא בלבד משום ביטול מלאכה לעם ברה"ה שני ימים [יום ל' ששט היום ר"ה, ויום שלשים ואחד שמוא עיברוהו את השבת]. * **סדר ההבטחה**: מביאין כלונסאות של ארז ארוכים, וקנים, ועצי שמן, ונעורת פשתן, וכורכו במשיחה ועולה לראש ההר ומצית את האש ומוליך ומביא ועולה ומוריד, עד שרואה את הכיורו בראש ההר השני והשלישי. * **המקומות** שהיו משיאין: מהר המשיחה, סרטבא, גרופינא, חוורן, בית בלתי [היא בירם], ובין כל מקום ומקום יש חי פרסאות, אלא שהאידיא נסתמו הדרכים ואיכא טפי, וכל אחד נוטל אבוקה בידו ועולה לראש גנו, עד שרואה את הגולה [או פומבדיתא] כמדורת אש, וכן עשו בחרים וגדר [הוה קיימי בני ובני, וא לך גיסא דאי' ומר חשיב האי גיסא ונמר האי גיסא]. * **לר' יהודה איכא ד' מיני ארוים**: ארז, קתרום, עץ שמן, ורבושו, **ולרב איכא י' מיני ארוים** שניא אתון במדבר ארז שיטה הודס עץ שלום אשיים בערבה ברזש כהלה ותאשור החדין, ועוד ג' והם אלונים ואלמונים, או ארונים ואלמונים הגדלים בקרקעת הים ושויים כפלים מהכספ, ועוד דרשינן מהאי קרא שכל שיטה שנטלו מירושלים תעיד הקב"ה להחיותן לה, וכן שהלומד ואינו מלמד דומה להדם במדבר, אבל שהלומד במקום שאין מלמד דומה להדם במדבר דחביב, וכן אוי להם לגויים דאין להם תקנה שניא תחת החושית אביא זהב, אך תחת ר"ע וחבירו מה יביאו. * **קבלת העדות וקידוש החדש**: העדים התנסו בחצר גדולה בירושלים הנקראת בית יעזק [והוה לישאט מקבלת דכתיב ויעקרו ויסקלה, ואזקרו לה בית יעקב לישאט דצעהא, ואין להוכיח מעיטו סעודת גדולת, דהילכא תרתו עבדי לתן] ושמ בדקו אותם, ועשו להם סעודות גדולות כדי שיהיו גרלין לבוא, ור"ג תיקן שאף שאפי' מחוץ לתחום ויכולו ללכת אלפיה אמה לכל רוח.

סדר דף כד

סדר בדיקת העדים: זוג שבא ראשון בודקין אותו וראשון ומתחילין מהגדול שבהן ושואלין אותו: א. אם ראה את פנימת הלבנה כלפי החמה או לאחריה, **ואם אמר כלפיה לא אמר כלום** [דמעולם לא ראהה כמה שפנימה של לבנה שיש לה חישות דעתה, ולא פנימה של קשת שאי אפשר עובדה שורקת חיים כספריים בהן]. ב. אם היתה לצפונה של חמה [וזהו כיפת השמים] או לדרומה. ג. כמה היה גבוה. ד. ראשי פנימה לן נוסים. ה. כמה רוחבן, ואח"כ בדקו את השני ואם היו בדגירה כמובנים עדותן קיימת ומקדשין על פיהם, ושואלין את שאר ההוות ראשי דברים כיון שלא יצאו כפי נפש. * **עדים שסתרו את עצמן** בקירוב כנון גובה שתי מדרגות ושלוש עדותן קיימת, ואם בותר גשון שלש עדותן כביטלה לא מצטרפין לעדות אחת. * **אם לא העיד על ראיית הלבנה** מניח בעיניו את חביו, וה"ה חזיה במים או בעששית וכו', וכן אם ראוהו באקראי וכאשר התבוננו לא ראו פסול דשמוא ראו ענן לבן. * **ראש ב"ד** אומר מקודש [דכתיב ויבדק מעיה את מועדי ה]. **וכל העם עונין אחריו מקודש מקודש** [דכתיב אשר תקראו אותם וקרי בהם אתם, א"נ אלה הם מועדי]. **ולת"ק** מקדשין בין בחודש חסר ובין במלא, ולר"א בר' צדוק רק על חסר, ולפליגין רק על מלא [אך בזמנא א"ר חזקין]. **ולר"א בר' ש' אין מקדשין** על חסר שלש עדות הלבנה חוץ לר"ה שבהם הראה להדישות, ומקשינן: א. הא כתיב לא תעשון אתי והיינו דמות שמש, ומשני דהוה דווקא שמשין שאפשר לעשות כמותן כגון תבנית היכל, אולם, עזרה, שולחן ומטה של ז' קנים ואפי' מומתכת [פלגי א שרי לעשותה מעין]. ב. אסור לעשות כדמות שמשים שבמרום ולאכא אף לבנה, והרי דהוה דמות ד' פנים חוד, אך אף צורת אלה לודו אסור דדרשינן לא תעשון אותן. ג. אסרינן אף שאר שמשים כגון אופנים ושפרים חיות הקודש ומלאכי השרת, ומשני דהוה לעובדם, וכן בארץ לרבות הרים ובעבות ימים ונהרות אפיקים וגאות ומתחת לרבות שלשול קטן. ד. מקדש אסור לעשות אפי' עשה וירידתא כדמות שמשים כחמה ולבנה, ומתריעין לשאני ר"ג נכרים עשו לו, וליכא משאט משום שהיה נשיא ושכיחו רבים גביה, או שהיה עושי פרוקים, או שעשה להתלמד והאיסור הוא רק לעשות ולא להבין ולהורות. * **ר' יהודה אמר** לשמשו שיסמא את עיניה של הצורה שבחומתם משום חשד, וטבעת שחומתה בולטת אסור להניחה ומותר לחתום בה, ואם חותמה שוקע מותר להניחה ואסור לחתום בה.

סדר דף כה

המעשים עם ר"ג: א. שנים אמרו שראו את הישנה בהשחית במזרח ואת החדשה בערבית במערב, וא"ר יוחנן בן נורי דעדי שקר הן, **ובינהו קיבלין ר"ג** דאמר מקובלני שפעמים בא בארובה ופעמים בקצרה [וממדת בהילוכה, א"נ שפעמים תיראה פחות מכ"ד שעות] שניא עשה ירח למועדים שמש ידע מבואו ולא ידע, וכן ר' חייא ראה את הירח בבקרו של יום כ"ט ונער בה ונתכסאה לו לא יכלו לקדשה, **ורבי אמר** לר"ה שיקדשה בעין טב ולא ירעו בני עירו על שראוה ככ"ט. ב. שנים אמרו שראשונה בליל ל' למחרת לא נראה, ור"ג קיבלן, אך ר"ד בן הרקנים אמר דעדי שקר הם, וכן סבר ר' יהושע. ג. ר"ג שלח לר' יהושע גורני עלך שבתא אצלי במקלק ובמעותיך ביו"כ שחל להיות בחשבונך, ור"ע מצא לר' יהודה מצר [ותהא אומר שראוי שיהיה למהם ב"ד חודש ולא יעורו עליו וכו']. **וא"ל ר"ג** עשה יצטרע שהרי ליהודא דכתיב אתה ג' פעמים אפי' שוגגין, ומוטעין, ואל"ל עליוקא נחתני, ור' דוסא בן הקניא א"ל שלא תפרשו שמומת שם וקנים משום שפיתת בדורו שמואל בדורו, והוא דך אלף שופט שבמימד, והקנין ר"ל ר"ג, ונשקו ר"ג על ראשו ואל"ל שלום עלך וכו' בהכמה ותלמידי שקיבלת את גורתי, והקנין ישא ק"ו בעצמן לשמוע לדולים. ב. פעם נתקשרו שמים בעבים ונראית דמות לבנה כזו"ט, וסברו חזק דהוי ר"ה, ורצו ב"ד לקדשו, ואל"ל כך מקובלני מכתב בני אבא דאין חידושה של לבנה פחות מכ"ט יום וי"ב שעות ותשע"ג חלקים, ועשה ר"ג הספד גדול באותו היום לאמן של בן זוא כדו שידעו העם שלא נתקדש ר"ח [דאין מספדין ביו"ט]. * קידוש החדש בראוהו ביו"ט. א. אם

העויות הארות והוצטרפות לרשימת התמוזה במייל: K0504166339@gmail.com | מוקדי חלוקה ראשיים: **בביתו** * גבעה B: **מוקד ראשי** - דרכי איש - 0504166339 | **בביתו** * שטיבלב - דרכי איש | **היכל השיעורים** - גנילונית * אהל יששכר רח' המגיד ממעזיטש 144 [בנילונית] * קרלין - רח' בירם - 0527616637 * **שטיבלב** אהרן פחד יצחק [במכניס בנילונית] * אמשינוב - הרב גנגר - 0527118594 | **דבלי** דוהשי איון - [בנילונית] * **מולל חצות** - רח' מוציף [בנילונית] * **שיבת תורת פסאל** - הבח"מ אוולא הי"ו. * **גבעה A**: אהל תורה - רח' הרב קארין [בנילונית] * **מוסטון** - נציג 0548461804 | **יכול עובדיה** - הרב אשר עזמי הי"ו * **שיבת דרכת מרדכי** - הרב טלר | **בני ברק**: ישיבת ברסלב - ברלב | **ירושלים**: מקור ברוך - 0527667506 | **בית ישראל** - מיר - 0583221000 | **גבעת מרדכי** - ישיבת הברון | 0548502661 | **חדש** - **ברוקלין** פלטיבוש [פרטים במערכת]

מידי שבווע יוצא הגליון המיוחד 'פניני הדרך היומית' ובו לקט של פנינים יקרים ונחמדים על סדר הדרך היומית >> ניתן לקבלו במייל המערכת